

In afschrift aan: Leden van Provinciale Staten
Afdeling Strategie & Kennis, A. Broekema

DATUM:	KENMERK:	ONDERWERP:
25 maart 2022	2022.03.25/GW	Advies NRD Dijkverbetering Cuijk-Ravenstein

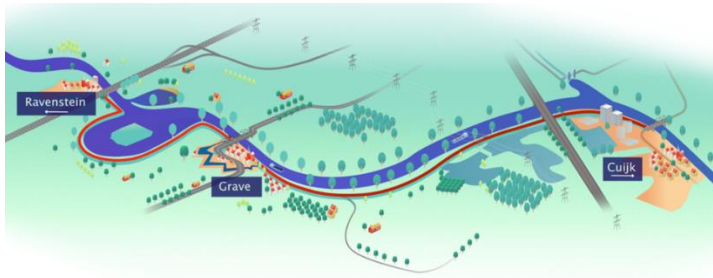
Geacht college,

De Provinciale Raad voor de Leefomgeving (PRL) heeft een toegewezen taak in het adviseren over MER-projecten in de provincie Noord-Brabant. Daarom zijn we gevraagd - zie uw verzoek van 10 januari 2022 - te adviseren over de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) voor de Dijkverbetering Cuijk-Ravenstein.

De PRL adviseert:

- over dit project omdat het in de regio consequenties heeft voor de leefomgeving o.a. ruimtelijk, milieukundig en sociaal;
- met een integrale blik en afweging door kennis en netwerken van de verschillende raden van BrabantAdvies te betrekken;
- op hoofdlijnen vanuit een Brabantse scope. Zij kijkt hierbij breder dan alleen naar milieueffecten.

Door het veranderende klimaat is het de verwachting dat het water in de Maas steeds vaker hoger komt te staan. Er zijn landelijk nieuwe normen voor waterveiligheid opgesteld, waar delen van de dijk tussen Cuijk en Ravenstein niet aan voldoen. Dat maakt de dijk op dit 21 kilometer lange traject kwetsbaar voor de toekomst. Daarom gaat Waterschap Aa en Maas aan de slag met een dijkverbetering tussen Cuijk en Ravenstein.¹ Om tot zorgvuldige besluiten te komen, wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld. Daarin worden twee kansrijke alternatieven onderzocht: binnendijkse én buitendijkse oplossingen met ruimte voor maatwerk op plekken waar dat nodig is.

¹ Het project staat in het Hoogwater Beschermingsprogramma (HWBP), onderdeel van het Deltaprogramma waarin de waterschappen en Rijkswaterstaat samenwerken om Nederland te beschermen tegen overstromingen. Voor Waterschap Aa en Maas is de dijkverbetering Cuijk-Ravenstein het tweede project binnen het HWBP. Het eerste project is Meanderende Maas, het aangrenzende traject van Ravenstein tot en met Lith. Op 10 april 2020 publiceerde BrabantAdvies het [Advies Meanderende Maas](#) voor het MER van dat traject.

Met het oog op het MER voor de plannen voor dijkverbetering tussen Cuijk en Ravenstein hebben we de volgende inhoudelijke aandachtspunten.

1. Meer dan verbetering van dijken

De overtuiging is dat we water naar onze hand kunnen zetten en dat ons land maakbaar is. Dat spreekt ook uit de aanpak van deze dijkverbetering. Echter, met het steeds grilliger en onvoorspelbaarder klimaat lijken we de grenzen van maakbaarheid te bereiken. Het lijkt er op dat de samenhang tussen bewoning in stad en platteland en natuurlijke omgeving steeds meer verloren is gegaan en dat landgebruik vervreemd is geraakt van de ondergrond. Dit maakt ons kwetsbaar bij weersextremen. Het maakt ook dat het denken over waterveiligheid niet stil staat en continu in ontwikkeling is en dat het van belang is nieuwe inzichten te betrekken bij de aanpak.

Denk in dit verband aan de extreme neerslag van juli 2021 die tot grote schade en overlast leidde in het stroomgebied van de Maas en zijrivieren in Limburg en ook in Brabant², België en Duitsland. Wat betekent dit voor noodzakelijke en mogelijke maatregelen aan en langs de Maas? Zetten we naast vormen van dijkverbetering ook voldoende in op het benutten van natuurlijke oplossingen zoals de mogelijkheden van rivierverruiming en waterberging?

2. Waardering voor proces en plan

We hebben waardering voor de systematische aanpak en duidelijke beschrijving van de NRD. Ook zien we dat participatie van burgers, grondeigenaren en bedrijven goed is opgepakt. Bewoners denken mee in werkateliers en er zijn verschillende communicatievormen gebruikt, zoals duidelijke en aansprekende video's, nieuwsbrieven en bijeenkomsten. Blijf dat ook de komende tijd op een toegankelijke wijze doen zodat er draagvlak is voor de plannen, ook wanneer het gaat over de kansen in het gebied zoals cultuurhistorie, verkeersveiligheid, recreatie en natuur.

3. Bekijk werkzaamheden aan de Maas in samenhang

De dijkverbetering tussen Cuijk en Ravenstein staat niet op zichzelf. In het stroomgebied van de Maas worden op verschillende plekken maatregelen getroffen om de waterveiligheid te verbeteren om zo voorbereid te zijn op de toekomst. Naast Cuijk-Ravenstein gaat het in Brabant om de projecten Meanderende Maas tussen Ravenstein en Lith, Ruimte voor de Maas bij Oeffelt en het traject Maashees-Boxmeer. Daarnaast werken Waterschap Limburg en provincie Limburg aan de Lob van Gennep. De projecten bevinden zich in verschillende fasen, van definitief ontwerp tot planontwikkeling. De te nemen maatregelen stroomopwaarts en benedenstrooms hebben invloed op elkaar en kunnen de waterstanden bij piekafvoeren van de Maas beïnvloeden. Het is daarbij van belang rekening te houden met de dynamiek van het watersysteem, tussen het hoofdwatersysteem en regionale systemen. Naast het voorbereid zijn op hoog water gaat het ook om het kunnen vasthouden van voldoende water, om verdroging als gevolg van langdurige droge periodes tegen te gaan, van belang voor bescherming van kwetsbare natuur en voedselproductie. Blijf daarom de plannen en werkzaamheden aan de Maas in samenhang bezien en breng de effecten voor de waterstand en ook voor ecologie en economie in beeld gezien de verbindende functie van de Maas.

4. Werk deeltrajecten Grave en Kraaijenbergse plassen uit

Naast de verbetering van de dijken zijn er verschillende ontwikkelingen gaande in het gebied. Wij bevelen daarom aan voor twee delen een nadere uitwerking en integrale samenhangende gebiedsaanpak te maken. Zo speelt bij Grave veel meer dan alleen het verbeteren van de waterveiligheid. Deze vestingstad wil werk maken van zijn cultuurhistorische waarden. Daarvoor is zicht op de Maas in relatie tot woon-, werk- en horecafuncties een belangrijk punt. Dit kan botsen met het

² Zie <https://www.omroepbrabant.nl/nieuws/3434125/ook-deel-brabant-rampgebied-gedupeerden-hoogwater-kunnen-schade-claimen>

vraagstuk van waterveiligheid.³ Het is positief te zien dat hiervoor oplossingen zoals toegepast bij andere locaties in beeld zijn.⁴ Daarnaast zijn er rondom Grave verschillende projecten gaande die een relatie hebben met de dijkverbetering, zoals de verbetering van de N321, de renovatie van de stuw en het project Verborgten Raamvallei. Bij de Kraaijenbergse Plassen bij Cuijk gaat het onder meer om recreatieve ontwikkelingen, zoals de mogelijkheid van een extra doorsteek naar de Maas, wensen voor een fietspad, plannen voor grootschalige verblijfsrecreatie inclusief aanlegplaatsen voor boten en een pontje tussen Bungelaar en Linden. Een van de effecten van deze ontwikkelingen kan zijn dat het steeds drukker wordt met toeristen, waarvan omwonenden last kunnen hebben.⁵ Tevens legt extra recreatie druk op het aangrenzende Maasheggengebied, een uniek natuurgebied met een Unesco Biosfeer-status.

5. Zorg voor meer samenwerking met provincie Gelderland

De dijkverbetering tussen Cuijk en Ravenstein vindt plaats aan de Brabantse zijde van de Maas. We hebben begrepen dat de dijken aan de Gelderse kant van dit traject voldoen aan de huidige waterveiligheidsnormen en nu nog geen prioriteit hebben. Ondanks dit feit is het gewenst om nu verder af te stemmen en samen te werken aan het gezamenlijk met provincie Gelderland waterveilig en klimaatrobuust inrichten van de Maas. Dit ook in het verlengde van reeds lopende samenwerking in het kader van de Meanderende Maas.⁶ Een mogelijke keuze nu voor dijkverbetering aan de Brabantse kant kan er anders komen uit te zien wanneer er bijvoorbeeld mogelijkheden zouden zijn voor waterberging en rivierverruiming aan de Gelderse kant.

6. Ontwikkel eigenaarschap voor kansen in het gebied

In de NRD zijn kansen benoemd die de kwaliteit van de leefomgeving verbeteren, zoals op het gebied van cultuurhistorie, biodiversiteit, recreatie en verkeer.⁷ Ze bieden meerwaarde en synergie voor het gebied. Gezien de impact van de voorziene maatregelen voor dijkverbetering en daarmee gepaard gaande investeringen is het van belang deze kansen in samenhang te benutten. Voorkomen moet worden dat er hap snap koppelingen worden gelegd die leiden tot minder herkenbaarheid en samenhang.⁸ Het is echter nog niet duidelijk of en welke kansen er worden opgepakt. Dit hangt onder andere af van de mogelijkheden van financiering. Hoewel waterveiligheid bij deze dijkverbetering prioriteit heeft, bevelen wij aan dat er meer eigenaarschap komt voor de (andere) kansen van gebiedsontwikkeling. Zoek daarvoor actief relevante partijen op, werk de kansen uit en spreek af wie deze oppakt. Breng vervolgens de milieueffecten van gekozen kansen in beeld.

7. Geef aandacht aan brede gebiedskwaliteit

Een dijkverbetering met de verschillende maatregelen heeft lokaal enorme impact op de omgeving, sociaal, economisch en ecologisch. Het is positief te zien dat er hierbij aandacht is voor de ruimtelijke kwaliteit van de dijk en zijn omgeving. En dat hieraan toekomstbeelden van één herkenbare, ecologische, recreatieve en cultuurhistorische dijk met samenhang en een eenduidige uitstraling worden verbonden. Als we vervolgens naar het beoordelingskader in de NRD kijken, zien we deze brede benadering onvoldoende terug. We bevelen aan een brede betekenis van gebiedskwaliteit te hanteren

³ De [Vestingvisie Grave](#) bevat voorstellen om de cultuurhistorie van de stad beter zichtbaar en beleefbaar te maken. Door de nieuwe waterveiligheidsnormen zal de kademuur versterkt en in de toekomst verhoogd moeten worden. Dit is een complex vraagstuk aangezien de zichtrelatie op de Maas cruciaal is voor cultuurhistorie.

⁴ Denk bijvoorbeeld ook aan de technisch verticale oplossing bij hoog water bij Zaltbommel aan de Waal.

⁵ Dit speelt met name in Linden. Hier zijn plannen voor een vakantiepark met ruim zevenhonderd huisjes. Omwonenden ervaren op dit moment overlast van onder andere housemuziek ([artikel Gelderlander, februari 2022](#)).

⁶ Hiervoor is een interprovinciale structuurvisie ontwikkeld. Zie https://www.meanderendemaas.nl/wp-content/uploads/2020/01/t_NL.IMRO_9925.ipsvMeanderendMaas-on01.pdf?v=3. Ook kan aangesloten worden op een door Provincie Gelderland ontwikkeld panorama Rivieren zie <https://www.gelderland.nl/panoramagelderserivieren>

⁷ Het is positief dat investeren in de fietsinfrastructuur een duidelijke plek heeft. Hiermee kan het gemotoriseerd verkeer meer naar de achtergrond raken wat de verblijfskwaliteit ten goede zal komen. Het is aan te bevelen vanaf de start onderscheid te maken naar doelgroepen. De verwachting is dat er vooral recreatief fietsverkeer gebruik van gaat maken. Dit kan ook consequenties hebben voor de uiteindelijke infrastructurele inrichting van de weg.

⁸ In dit verband is te overwegen een richtinggevende visie vrije tijdseconomie vanuit de provincie te ontwikkelen en/of aan te sluiten op het in Gelderland ontwikkeld panorama Rivieren. Om beter te kunnen afwegen hoe en waar recreatie past? Nu ligt dat bij de afzonderlijke gemeenten. Zie bijv. het plan voor een grootschalig vakantiepark bij de Kraaijenbergse plassen in gemeente Land van Cuijk.

en aan belevings-, toekomst-, gebruiks- en herkomstwaarde duidelijk ecologische, sociale en economische belangen te verbinden.⁹

8. Licht keuze voor alternatieven toe

In de NRD zijn na een afwegproces twee kansrijke alternatieven voortgekomen uit eerder benoemde vijf oplossingsrichtingen. Het is ons niet duidelijk hoe deze stap is gezet en of er bijvoorbeeld ook andere alternatieven dan ‘binnendijks of buitendijks ontwikkelen’ denkbaar zijn? Daarom roepen we op het keuzeproces beter uit te leggen.

9. Scherp beoordelingskader aan

We bevelen aan het in de NRD opgenomen beoordelingskader op een aantal punten aan te scherpen.

- Licht het gebruik van expert judgement toe: Het is opvallend dat er bij verschillende aspecten van het beoordelingskader gebruik wordt gemaakt van expert judgement. Dit tegen de achtergrond dat er vaak data beschikbaar zijn.¹⁰ Bij expert judgement bestaat het risico dat het moeilijk navolgbaar is en of de resultaten bij een herhaling van beoordelingen hetzelfde zijn. Geef voor zover van toepassing aan hoe experts komen tot hun beoordelingen en welke stappen zij daarvoor zetten.
- Geef meer aandacht aan het aspect economie. Dit is beperkt tot vrijetijdseconomie, terwijl het in dit gebied ook gaat om bedrijvigheid in de land- en tuinbouw en bij de haven van Cuijk.
- Besteed bij het thema duurzaamheid aandacht aan de mogelijkheden van het verduurzamen van mobiliteit. Zo kan bijvoorbeeld vervoer per schip hieraan bijdragen. Hiervoor zou dan weer verbetering van bevaarbaarheid van de Maas nodig zijn en zou ook naar veiligheid op het water gekeken moeten worden.
- Neem bij het thema haalbaarheid ook kosten, financierbaarheid en draagvlak mee in de beoordeling. Het is zaak breed naar milieueffecten te kijken. Bij mogelijke ‘meekoppelkansen’ is het creëren van draagvlak daarvan van groot belang.

Wij wensen u succes met de uitwerking van het MER voor de Dijkverbetering Cuijk-Ravenstein. Graag zijn wij bereid hierbij mee te denken.

Met vriendelijke groet,

Pieter van Geel
BrabantAdvies,
voorzitter Provinciale Raad voor de Leefomgeving

⁹ Een mogelijk bruikbare methodiek zoals toegepast bij Ruimte voor rivier is “Kwaliteit in meervoud.” Conceptualisering en operationalisering van ruimtelijke kwaliteit voor meervoudig ruimtegebruik. Pieter Hooimeijer; Henk Kroon; Joke Luttk, 2001.

¹⁰ Denk hierbij aan gegevens en methodiek zoals is ontwikkeld bij een Nationale monitor duurzame gemeenten. Hierbij zijn data verzameld over allerlei aspecten van duurzaamheid die kunnen fungeren als eerste schets van de leefomgevingsfoto. Deze dataset kan aangevuld worden met andere informatie zie <https://hetpon-telos.nl/portfolio/nationale-monitor-duurzame-gemeenten/>